
הַגָּדָה
שֶׁל
פֶּסַח
תש"א
בֵּית-הַשִּׁטָּה

כִּי הִנֵּה הַסְּתָיו עָבָר הַגֶּשֶׁם
חָלַף הָלַךְ לוֹ: הַנִּצָּנִים נִרְאוּ
בָאָרֶץ עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל
הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ: הַתְּאֵנָה
חָנְטָה פַגֶּיהָ וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ
רֵיחַ:

שִׁיר אָבִיב

מַה יָּפִיתָ, הָאָבִיב!
בַּשָּׂדֶה, בָּאָחוּ
הַצִּיצִים יִפְרָחוּ
צַהֲלַת חַיִּים סָבִיב.
מַה יָּפִיתָ, הָאָבִיב!
מַה נָּעַמְתָּ, הָאָבִיב!

מַה יָּפִיתָ, הָעוֹלָם!
יַם דָּגָן שׁוֹטֵחַ
יַךְ גַּלִּים בָּרוּחַ,
וּמְאִירִים פְּנֵי הָאֲגָם.
מַה יָּפִיתָ, הָעוֹלָם!
מַה נָּעַמְתָּ, הָעוֹלָם!

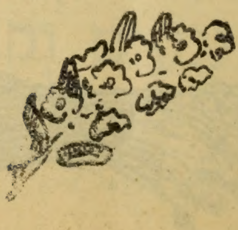
מַה יָּפִיתָ, בֹּקֶר אוֹר!
כָּל עָנָף, כָּל עֵשֶׂב
יְגַמְּעוּ טַל כֶּסֶף,
יַזּוּ טַל, יָפִיצוּ מֹר.
מַה יָּפִיתָ, בֹּקֶר אוֹר!
מַה נָּעַמְתָּ, בֹּקֶר אוֹר!

עץ אגס

(רחל)

יד אביב בקשר הזה... אדם מקיץ משנה
ורואה: מול חלונו
עץ אגס מלבלב;
ובן רגע: ההר זה רבץ על הלב
התפורר ואיננו.

הן תבין: לא יוכל האדם באבלו
על פרחו האחד שכמש להתעקש
בנשיבת הסתו האכזר —
אם אביב מפיסו הגמיש לו, מין והגש
זר פרחים ענקי למו חלונו ממש!

דַוג

נִיבִים דוֹבְרִים אֵלַי: זְרָעֵינוּ.
בְּמַעֲנִית לֵבָב;
וְיוֹם יַגִּיעַ וְהָיִינוּ
לְשִׁבֳּלֵי זָהָב.
וְיֶלֶד רַךְ יָבוֹא אֵלֶיךָ
פִּרְחֵי דָגָן לָבוֹר,
וְהֶמֶה בַל בְּחָלִילוֹתֶיךָ
רַעֲבוֹנוֹ יְשַׁבֵּר.
חָרַשׁ, חוֹרֵשׁ, וְזָרַע, זוֹרֵעַ,
בְּמַעֲנִית הַלֵּב.
וּבֹאוּ, בֹּאוּ, זָר וָרֵעַ,
לְחַג קָצִיר קָרֵב;

הגא׳ לֵיל פֶּסַח כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אוֹמֵר הַלֵּל כִּי בַּלַּיְלָה זֶה אוֹצְרוֹת טְלָלִים נִפְתָּחִים:

טַל תֵּן לִרְצוֹת אַרְצָךְ ·
שִׁתֵנוּ בְרָכָה בְּדִיצָךְ ·
רֹב דָּגָן וְתִירוֹשׁ בְּהַפְרִיצָךְ ·
קוֹמֵם עִיר בָּהּ חֶפְצָךְ ·
בְּטָל:

טַל יַעֲסִיס צוּף הָרִים ·
טְעֵם בִּמְאוֹדְךָ מְבֻחָרִים ·
חֲנוּנֶיךָ חַלֵּץ מִמַּסְגְּרִים ·
זִמְרָה נַנְעִים וְקוֹל נָרִים ·
בְּטָל:

מאבות אל בנים, דֶרך כָל הַהוֹרוֹת, נִמסר דבַר יציאת מצרים, זִכָּרוֹן אישי, אשר אינו מַחֲויר ואיננו דוֹהֶה. „בכל דור וָדור חייב אדם לראות את עצמו כְּאִלוּ הוא יָצא ממצרים". אין לך שִׂיא של הכרה הסטורית מרוֹמָם מִזֶה, ואין לך התמזגות של יָחיד וכלל — בְּרַחֲבֵי כַּדור העולם וּבְעָמקי הדורות — גדולה מאשר בְּבַּו פּדגוגי עתיק זה. אינני יודע שוּם זִכָּרוֹן עתיק שֶׁכֻּלוֹ מוּפְנֶה אל העתיד, שכלו סֵמֶל לַהוֹוֶה ולעתידנו, כמו „זֵכֶר ליציאת מצרים".

אידה יֵצֶר חֵרות עמוֹק טָבוּעַ בְּלֵב עם שֶׁיָכוֹל היה בַּאֲבִיב ימיו ליצור יצירה גאונית כָּזאת ולמסוֹר אותה מִדוֹר לדור.

ב. כצנלסון

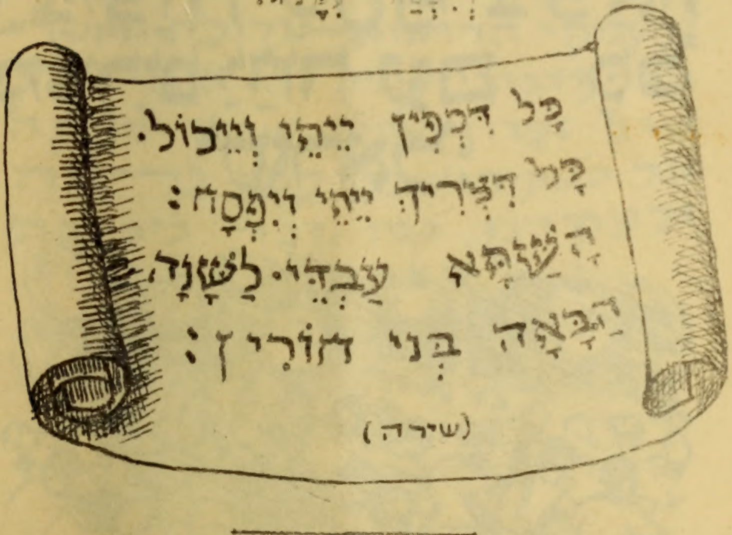
הִנְנִי

מוּכָן וּמְזֻמָּן לְקַיֵּם
הַמִּצְוָה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת
מִצְרַיִם יַחַד עִם כָּל
יִשְׂרָאֵל:

הא

לַחְמָא עַנְיָא – זֶה לֶחֶם הָעֹנִי שֶׁאָכְלוּ
אֲבוֹתֵינוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם. כָּל דִּכְפִין
יֵיתֵי וְיֵיכוֹל, כָּל הַצָּמֵא לְהֵרוּחַ יֵאתֶה
וְיִפְסַח עִמָּנוּ:

אוכלים מצה ומרור ושותים כוס ראשונה.

עם שמש השכימו להרים – ומצאתם
הזהב הטוב והפתם.
והייתם ראשונים כאור שמש, ושאבו
איש איש מלא נשמתו ולבבו.
ויקר בקר-אל, בעודו חדש ורטב,
יעברכם-נא עבר ושטף,
וכל-נושן ובלה בלבבכם – יתחדש!
וכל-פגול ופסול בו – יתקדש!
וצפנתם ושמרתם זה אוצר זהבכם,
והיה לכלכל בו לבבכם.
ואם פגרים בחובות יצאתם, ועניים –
ושבתם עשירים ונקיים.
הו, נמקי מחושך ורקבי מאמש,
התהללו לשמש, לשמש!

ורמזו טל אורות לאחיכם תשובו,
[illegible] מכם וינשבו;
ואיש אל-בית אביו ואיש אל-בית אחיו
תביאו-נא בשורת המרחב.
ויצאתם ודעתם מקרב את אורכם –
ונגה על ראש כל-בני דורכם,

וְיֵרֵד וּמָצָא בְּמַרְתֵּף הָאֹפֶל
אֲחִיכֶם הַדַּךְ וְהַשָּׁפָל,
וְרָעַד עַל־לִבּוֹ הָאוֹר וְהִתְרַפֵּק,
וְחֶרֶשׁ עַל־לִבּוֹ יִתְדַּפֵּק;
„קוּם, אָחִי, הִתְפַּלֵּל — יֵשׁ מָקוֹם לִתְפִלָּה,
יֵשׁ מָקוֹם לְתִקְוָה; — הוֹחִילָה!"
וְקָם וְהִתְנַעֵר אֲחִיכֶם בֶּן־אָמֵשׁ
וְצָמֵא לַשֶּׁמֶשׁ, לַשֶּׁמֶשׁ!

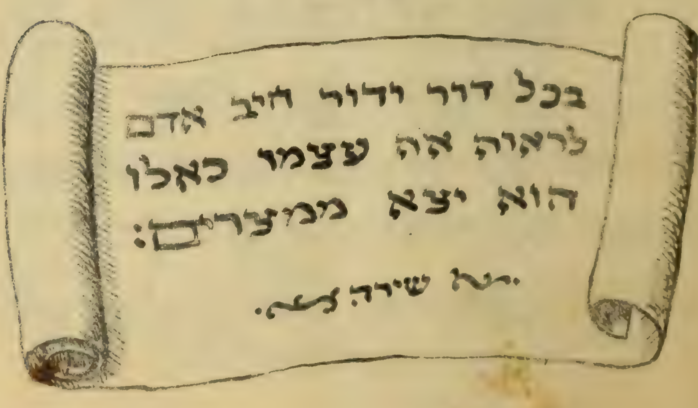
וְאִם תֹּהוּ בִקַּשְׁתֶּם אוֹר־שֶׁמֶשׁ לָעַיִן —
בֹּאוּ וּקְרָאוּהוּ מֵאַיִן!
חִצְבוּהוּ מִסֶּלַע, מִצּוּרִים נַקְּרוּהוּ,
מִפִּנּוֹת לְבַבְכֶם מְשָׁכוּהוּ!
וְחַי אֵל הָאוֹר, כִּי־כַאֲשֶׁר יֵחָשֵׂף
כֵּן יִפְרֹץ וְלָעַד לֹא יֵאָסֵף;
וְגַם נִדְּחֵיכֶם יָקוּמוּ וָבָאוּ
וַאֲלֵיכֶם אֶת נַפְשָׁם יִשָּׂאוּ,
וּבְחֵיקְכֶם יָנִיחוּ אֶת כָּל־גַּעְגּוּעֵיהֶם
הַקְּדוֹשִׁים — וּמְסָרוּם לִבְנֵיהֶם,
וְדוֹרוֹת לְדוֹרוֹת יַנְחִילוּ וִיצַוּוּ:
חֲיוּ, עִבְדוּ הַרְבֵּה, וְקַוּוּ!
הֵן, גְּמוּלֵי מַחֲשַׁךְ, עַתִּיקֵי מֵאֶמֶשׁ —
תְּכוּ שֶׁמֶשׁ עַל רָאשֵׁיכֶם, תְּלוּ שֶׁמֶשׁ!

מָה

נִשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת?
שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת וּבְכָל הַיָּמִים אָנוּ
יוֹשְׁבִים בְּעַצְבוּת וּמְקוֹנְנִים בְּקוֹלֵנוּ,
[illegible]
[illegible]
[illegible]

עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה
בְּמִצְרָיִם. וַיּוֹצִיאֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם
בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה: וְאִלּוּ לֹא
הוֹצִיא הַקָּדוֹשׁ-בָּרוּךְ-הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ
מִמִּצְרַיִם. הֲרֵי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבְנֵי בָנֵינוּ
מְשֻׁעְבָּדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם:
וַאֲפִילוּ כֻּלָּנוּ חֲכָמִים. כֻּלָּנוּ נְבוֹנִים. כֻּלָּנוּ
זְקֵנִים. כֻּלָּנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה. מִצְוָה
עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. וְכָל
הַמַּרְבֶּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם. הֲרֵי
זֶה מְשֻׁבָּח:

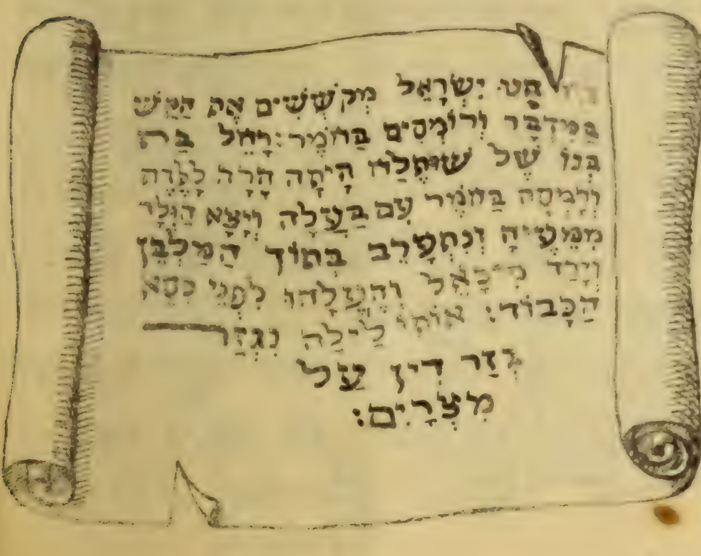

מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן-עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בִּבְנֵי-בְרַק וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת מִצְרַיִם כָּל אוֹתוֹ הַלַּיְלָה: עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם רַבּוֹתֵינוּ הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית:

וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל־אֶחָיו וְכֹל הַדּוֹר הַהוּא׃
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ
וַיַּעַצְמוּ בִּמְאֹד מְאֹד וַתִּמָּלֵא
הָאָרֶץ אֹתָם׃ וַיָּקָם מֶלֶךְ־חָדָשׁ
עַל־מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת־
יוֹסֵף׃ וַיֹּאמֶר אֶל־עַמּוֹ הִנֵּה עַם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ׃ הָבָה
נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן־יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי
תִקְרֶאנוּ מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם־הוּא
עַל־שֹׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם־בָּנוּ וְעָלָה מִן־
הָאָרֶץ׃ וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים
לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם וַיִּבֶן עָרֵי
מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה אֶת־פִּתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס׃
וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ
וַיָּקֻצוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיַּעֲבִדוּ
מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּפָרֶךְ׃

וַיְצַו פַּרְעֹה אֶת-הַנֹּגְשִׂים
בָּעָם וְאֶת-שֹׁטְרָיו לֵאמֹר: לֹא תֹסִיפוּן
לָתֵת תֶּבֶן לָעָם לִלְבֹּן הַלְּבֵנִים כִּתְמוֹל
שִׁלְשֹׁם הֵם יֵלְכוּ וְקֹשְׁשׁוּ לָהֶם תֶּבֶן:
וְאֶת-מַתְכֹּנֶת הַלְּבֵנִים אֲשֶׁר הֵם עֹשִׂים
תְּמוֹל שִׁלְשֹׁם תָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם לֹא תִגְרְעוּ
מִמֶּנּוּ כִּי-נִרְפִּים הֵם: תִּכְבַּד הָעֲבֹדָה עַל-
הָאֲנָשִׁים וְיַעֲשׂוּ-בָהּ:

בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא
אֶל-אֶחָיו וַיַּרְא בְּסִבְלֹתָם: וַיְבַקֵּשׁ פַּרְעֹה
לַהֲרֹג אֶת-מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ-
מִדְיָן וַיְהִי רֹעֶה צֹאן יִתְרוֹ: וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן
אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל-הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵבָה:
וַיַּרְא וְהִנֵּה סְנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ
אֻכָּל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אָסֻרָה-נָּא וְאֶרְאֶה אֶת-
הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא-יִבְעַר
הַסְּנֶה: וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי: וַיֹּאמֶר
יְהוָה רָאֹה רָאִיתִי אֶת-עֳנִי עַמִּי אֲשֶׁר
בְּמִצְרָיִם וְאֶת-צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי
נֹגְשָׂיו כִּי יָדַעְתִּי אֶת-מַכְאֹבָיו: וְעַתָּה
לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ אֶל-פַּרְעֹה וְהוֹצֵא אֶת-
עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: וַיֵּלֶךְ
מֹשֶׁה וַיֶּאֱסֹף אֶת-כָּל-זִקְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא
שָׁמְעוּ אֶל-מֹשֶׁה מִקֹּצֶר רוּחַ וּמֵעֲבֹדָה
קָשָׁה:

לך, בא [illegible] — וע־
[illegible]רים, את כל הגוים והעמים, ו[illegible]
אליהם כי עבדים הם — והם לא יבינו, וי־
אמרו אליהם כי אחים הם — והם לא יב־
ינו; ובי גדול ענים ונורא [illegible] — והם
לא יאמינו; ופקחו את עיניהם במחזה — [illegible]
על כל קמצם ועל כל עניים — ויגרו אותם,
וגם רב [illegible] אחריה [illegible], [illegible]
ירעו ואשר לא יבינו עוד, [illegible]
[illegible] אשר רע [illegible], [illegible]
[illegible], ועיני [illegible]
— [illegible] ומן האדם — עם [illegible] —

[illegible]

הַיּוֹם אַתֶּם יֹוצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב:
אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי
וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ
אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ:
הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן
הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: בֶּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ
הַזֶּה יִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית-אָבֹת
שֶׂה לַבָּיִת: וְכָכָה תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם
חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם
וַאֲכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן:

היום אתם יוצאים בחדש האביב:

(שירה)

וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת-בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ מִשְׁאֲרֹתָם
צְרֻרֹת בְּשִׂמְלֹתָם עַל-שִׁכְמָם: וַיֹּאפוּ אֶת-
הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת
כִּי לֹא חָמֵץ כִּי-גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא
יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם-צֵדָה לֹא-עָשׂוּ
לָהֶם:

הַיּוֹם אַתֶּם יוֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב:

(שירה)

זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

וַיְהִי בְּשַׁלַּח פַּרְעֹה אֶת-הָעָם וְלֹא-נָחָם
אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא
כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן-יִנָּחֵם הָעָם בִּרְאֹתָם
מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיְמָה: וַיַּסֵּב אֱלֹהִים
אֶת-הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם-סוּף וַחֲמֻשִׁים
עָלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיֻּגַּד
לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיֵּהָפֵךְ לְבַב
פַּרְעֹה וַעֲבָדָיו אֶל-הָעָם וַיֹּאמְרוּ מַה-
זֹּאת עָשִׂינוּ כִּי-שִׁלַּחְנוּ אֶת-יִשְׂרָאֵל מֵעָבְדֵנוּ:
וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיַּשִּׂיגוּ אוֹתָם
חֹנִים עַל-הַיָּם:

תניא היה רבי מאיר אומר:
בשעה שישראל היו עומדים על
שפת הים היו שבטים מנצחים זה
עם זה: זה אומר. אני יורד תחלה
לים. וזה אומר. אני יורד תחלה
לים: והיו שרי יהודה רוגמים
אותם: אמר לו רבי יהודה. לא
כך היה המעשה. אלא זה אומר
אין אני יורד תחלה לים. וזה
אומר. אין אני יורד תחלה
לים: קפץ נחשון בן עמינדב
וירד לים תחלה:

וַיָּבֹאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ
הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה
מִימִינָם וּמִשְּׂמֹאלָם׃ וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם
וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם כֹּל סוּס פַּרְעֹה רִכְבּוֹ
וּפָרָשָׁיו אֶל-תּוֹךְ הַיָּם׃ וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת-
יָדוֹ עַל-הַיָּם וַיָּשָׁב הַיָּם לִפְנוֹת בֹּקֶר
לְאֵיתָנוֹ וּמִצְרַיִם נָסִים לִקְרָאתוֹ׃
וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם וַיְכַסּוּ אֶת-הָרֶכֶב וְאֶת-
הַפָּרָשִׁים לְכֹל חֵיל פַּרְעֹה הַבָּאִים
אַחֲרֵיהֶם בַּיָּם לֹא-נִשְׁאַר בָּהֶם עַד-
אֶחָד׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה
בְּתוֹךְ הַיָּם׃

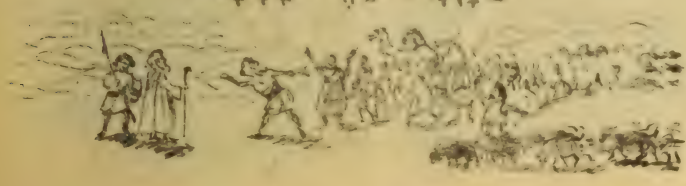
וַיַּרְא ישראל את-מצרים מת על-
שפת הים: ותקח מרים הנביאה את
התף בידה ותצאנה כל-הנשים
אחריה בתפים ובמחולות:

אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל:
צללו כעופרת במים אדירים:
(שירה)

אותה שעה בקשו מלאכי-
השרת לומר שירה לפני הקדוש-
ברוך-הוא: אמר להם הקדוש-
ברוך-הוא:
מעשי ידי טובעים בים
ואתם אומרים שירה
לפני:
(שירה)

וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת-יָמִים בַּמִּדְבָּר
וְלֹא-מָצְאוּ מָיִם: וַיָּרֶב הָעָם עִם-מֹשֶׁה
וַיֹּאמְרוּ תְּנוּ-לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה: וַיִּצְמָא שָׁם
הָעָם לַמַּיִם וַיָּלֶן הָעָם עַל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר
לָמָּה זֶּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי
וְאֶת-בָּנַי וְאֶת-מִקְנַי בַּצָּמָא: וַיִּבְכּוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ זָכַרְנוּ אֶת-הַדָּגָה
אֲשֶׁר-נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חִנָּם: אֵת הַקִּשֻּׁאִים
וְאֵת הָאֲבַטִּחִים וְאֶת-הֶחָצִיר וְאֶת
הַבְּצָלִים וְאֶת-הַשּׁוּמִים: וְעַתָּה נַפְשֵׁנוּ
יְבֵשָׁה: וַיִּסְעוּ
וַיָּבֹאוּ כָּל-עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר-
סִין: וַיִּלֹּנוּ עַל-מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר וַיֹּאמְרוּ
אֲלֵיהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי-יִתֵּן מוּתֵנוּ בְיַד-
יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל-סִיר
הַבָּשָׂר בְּאָכְלֵנוּ לֶחֶם לָשֹׂבַע כִּי-הוֹצֵאתֶם
אֹתָנוּ אֶל-הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת-כָּל-
הַקָּהָל הַזֶּה בָּרָעָב:

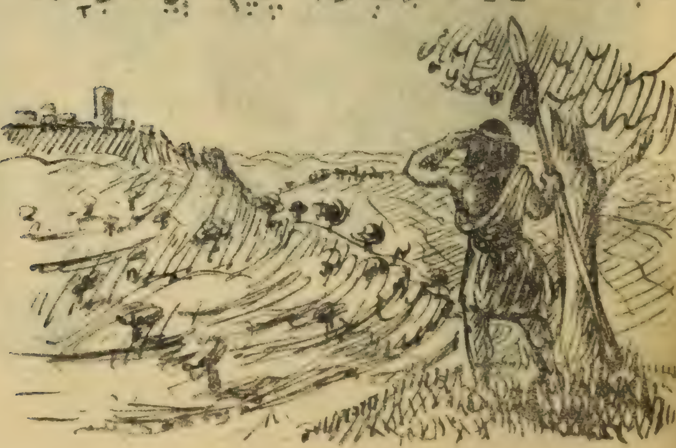
וַיָּשֻׁבוּ מִתּוּר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם׃
וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־כָּל־
עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְבַּר פָּארָן קָדֵשָׁה
וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר וְאֶת־כָּל־הָעֵדָה וַיַּרְאוּם
אֶת־פְּרִי הָאָרֶץ׃ וַיְסַפְּרוּ־לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב
וּדְבַשׁ הִוא וְזֶה־פִּרְיָהּ׃ אֶפֶס כִּי־עַז הָעָם
הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ׃

וַיּוֹצִיאוּ דִּבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ
לָתוּר אֹתָהּ אֶרֶץ אֹכֶלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא׃ וַיַּהַס
כָּלֵב אֶת־הָעָם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה נַעֲלֶה
וְיָרַשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי־יָכוֹל נוּכַל לָהּ׃
וַתִּשָּׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ
הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא׃ וַיִּלֹּנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־
אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל־
הָעֵדָה לוּ־מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר
הַזֶּה לוּ־מָתְנוּ׃ וְלָמָה יְהוָה מֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־
הָאָרֶץ הַזֹּאת לִנְפֹּל בַּחֶרֶב נָשֵׁינוּ וְטַפֵּנוּ
יִהְיוּ לָבַז הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב
מִצְרָיְמָה׃

קומו תועי מדבר, צאו מתוך השממה,
עוד הדרך רב, רבה המלחמה.
רב לכם לנוע, לנוד בערבה —
ולפניכם פרושה דרך גדולה ורחבה.
רק ארבעים שנה נתע בין ההרים —
ובחול טמנו ששים רבוא פגרים.
אל-נא יעצרונו פגרי הנחשלים
שבעבדותנו מתו — נפשו על הגללים!
ירקבו בקלונם סרוחים על צוארם,
שבכתפם נשאו ממצרים גוום.
ימק למו חלומם, חלום רב בצלים, שומים
דודים מלאי בשר רבים ועצומים.
עוד היום או מחר יחלק רוח קדים
עם העפר גופת אחרון העבדים.
קומו איפה, נדים, עזבו את השממה!
אך אל יעל קולכם, דרכו עז בדממה!
פן צעדכם ירגיז מדבר ונרדמיו —
איש ואיש בלבבו ישמע זה העמידו!

אִישׁ בִּלְבָבוֹ יִשְׁמַע קוֹל אֱלֹהַּ דּוֹבֵר:
„לֵךְ, אֶל אֶרֶץ חֲדָשָׁה אַתָּה עוֹבֵר!
לֹא, לֹא לֶחֶם קְלֹקֵל, שְׂלָו וּמַן שָׁמַיִם –
לֶחֶם עֶצֶב תֹּאכַל, פְּרִי עֲמַל יָדַיִם!
לֹא, לֹא אֹהֶל תֹּהוּ וַעֲלִיּוֹת שְׁחָקִים, —
בַּיִת אַחֵר תִּבְנֶה, אֹהֶל אַחֵר תָּקִים!

כִּי מִלְּבַד הַמִּדְבָּר תַּחַת הַשָּׁמַיִם,
עוֹד לֶאֱלֹהַּ עוֹלָם גָּדוֹל, רְחַב יָדַיִם.
וּמִלְּבַד יְלֵל הַיְשִׁימוֹן, דְּמִי הַצִּיָּה —
תִּרְאֶה תַּחַת שִׁמְשׁוֹ אֶרֶץ יְפֵה-פִיָּה!

צא ולמד, [illegible] לבו [illegible] ושמח
[illegible] לגיון; אבל
[illegible] ולא [illegible]
[illegible] בו נצרין,
[illegible]
[illegible] יצר
[illegible] ישראל [illegible] העבוד
[illegible]
[illegible]
[illegible] אותנו [illegible].

וַעֲבָדִים

היינו בכל דור ודור ובכל ארץ וארץ. נפוצים בין העמים, נמ-רים במטפי הגלות, משעבדים יובלות על יובלות בכל רצות התבל. לא ידענו מרגוע ושלוינו ולאומים לנו מפגע. ונבט אל הא-רץ אשר תחת לרגלינו, והנה היא ברזל ואת השמים אשר על ראשינו והנה הם נחו-שת ונהיה למשל וזועה לכל עמי הארץ. ונצ-עק אל האלהים מתוך תפילות השעבוד וק-על מוראי הגוים את-פה ולא נענינו ונ-שא בקרבנו את זעם חרון עצמתנו ואת תו-חלת חזון תקומתנו מדור דור.

דורי השעבוד מדורות, אנקת עבדים נענים, נעורים חמוסים, רבאות אדם טבוחים, דורות ילדים עשוקים מלחם, עלבון עמים מדוכאים, נשרפים על חרות המחשבה והמצפון. הכמיהה מדורות לחופש, זעם של מתפרצים לגאולה, ההתאזרות של דורות לשחרור — גלומים ואצורים בנו.

שבע נפל האדם הלוחם לחפש וקם. לא יוכל האדם התכחש עולמית לייעודו ומן המלחמה אין מפלט; משחקי הגורל הלופתים אתנו, יקוד הגאולה המפעם בנו — מצווים עלינו את הכח, את העמידה על הנפש, את השליחות ההסטורית.

נחשול הרשע משתולל בעולם. התרו חרצובות הזדון, עמים נדרסים, גזעים משתלטים, המחשבה האנושית הנגאה והחפשית הושמה על מסגר. המלחמה הגלויה והחבויה רוצחת רבבות. רשע עולם הדורות חוזר מלא: הכה למבחן הקיום. ההסטוריה האנושית נקלעת מקטב העבדות אל קטב הגאולה, מתאבקות בדמיה. כחות עולם מתגוששים ונאבקים יום יום.

עם שלם, עמנו, מתבוסס בדמו, מובל לטבח. „כל הארץ לו גרדום".

הקשובים אנו להד העולה ממעמקי דורות המצווה עלינו: העידו עלו, צאו מבית העבדים!

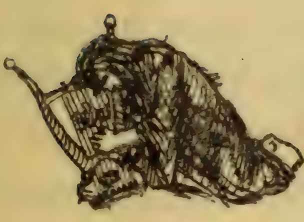
כַּיּוֹם הַזֶּה — יוֹם אשר לא היה עוד כמוהו לְרֹעַ מיום אשר הלכנו בַּגולה, יום של פְּגָרִים בלתי נפסקים ואי-אֵמון בַּחיים לִשְׁאֵרִית הַנִּמצא, שֶׁכֻּלּוֹ כְּזֶבַח אָרוֹךְ דוּמה-כַּיוֹם הזה — יום שהאדם נמכר בו לַמִּלְּה, הַנִּשְׁמוֹת הָעֲדִינוֹת הולכות וְנִמַּקּוֹת מִשִּׁעְבּוּד וּכְבָלִים, הענִיּוּת והגסוּת וְהַזָּדוֹן שוֹפְכִים את מֶמְשַׁלְתָּם על כֹּל „וְהַשְּׁכִינָה חֲבוּשׁ בְּעָנָן ראשה וּמְעֻטֵּר כְּאֵב וּכְלִימָה היא פּוֹרֶשֶׂת וּבוֹכָה".

ימים רעים, יסורים קשים, ואוּלָם חָזוֹן אחד יְחַיֶּה את כלנו, כל העוֹבדים: לא לְמַעֲנֵנוּ, עינינו לא תִּראינה, — בשביל כל עַמֵּנוּ הָרָוֶה דם אנו בונים בית.

וכיום הזה תהיינה עינינו נשואות וּפְקוּחוֹת. נִשְׁמֹר על שארית כחותינו.

הֲיֵשׁ גאולה לִתהום דָּמֵנוּ. הֲיֵשׁ גְּמוּל וְשִׁלֵּם לַכֹּל, לַכֹּל?... תִּהיינה שְׂפָתֵינוּ סגורות יִהיוּ פָּנֵינוּ נֶחֱשִׁים. יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ האדם העברי.

אֲנִי פִּגֵּרוּ כְּמוֹ נַחַל,
בִּגְבִיר נְעָלִים יְגַבֵּרוּ.
כִּי טוֹב רְאִיּוּ וּבָא בְעַ,
...רֵי קוֹר וּבָא אֵלַי.
וּמִיָּד קִבֵּל פִּכּוֹרִי,
וְהַבִּי קוֹל טוֹבִים.
רַבּוֹתַי יְבֵי יוֹנִי.

מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי
וְעֵינַיִךְ מִדִּמְעָה:
כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ
וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב:
עוֹד אֶבְנֵךְ וְנִבְנֵית
בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל:
וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ
וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם:

בָּרוּךְ:

אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ
מֶלֶךְ הָעוֹלָם עַל
הַגֶּפֶן וְעַל פְּרִי הַגֶּפֶן
וְעַל תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל
אֶרֶץ חֶמְדָּה טוֹבָה
וּרְחָבָה שֶׁהִנְחַלְתָּ
לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ לֶאֱכֹל
מִפִּרְיָהּ וְלִשְׂבֹּעַ מִטּוּבָהּ:

שִׁירִים לְאַחַר סְעוּדָה

אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא,
אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי,
אֵלִיָּהוּ הַגִּלְעָדִי —
בִּמְהֵרָה יָבֹא אֵלֵינוּ
עִם מָשִׁיחַ בֶּן-דָּוִד.

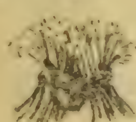
אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא עַל כִּסְאוֹ קָדָם
כְּמֶלֶךְ בְּהוֹדוֹ בְּרֹאשׁ כָּל הָעָם,
בִּימִינוֹ כּוֹס יֶשַׁע הוּא יִשָּׂא עַל כֹּל
וּבְרָכָה יְבָרֵךְ בְּרִנָּה וָקוֹל.

וְיָצְאָה הַבְּרָכָה מִיָּם עֲדֵי יָם
וְעָנָה יִשְׂרָאֵל אָמֵן — קוֹל רָם.
אָמֵן וְאָמֵן! בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ
יַעֲלֶה וְיָבֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ.

הֲשִׁיבֵנוּ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה.

אוֹדְךָ כִּי עֲנִיתָנִי וַתְּהִי לִישׁוּעָה.
אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה.
מֵאֵת ה׳ הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ.
זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה׳ נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בוֹ.
פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צֶדֶק אָבֹא בָם אוֹדֶה יָהּ.
זֶה הַשַּׁעַר לַה׳ צַדִּיקִים יָבֹאוּ בוֹ.

בְּשׁוּב ה׳ אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן הָיִינוּ כְּחֹלְמִים.
אָז יִמָּלֵא שְׂחוֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה.
אָז יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הִגְדִּיל ה׳ לַעֲשׂוֹת עִם אֵלֶּה.
הִגְדִּיל ה׳ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ הָיִינוּ שְׂמֵחִים.
שׁוּבָה ה׳ אֶת שְׁבִיתֵנוּ כַּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב.
הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה יִקְצֹרוּ.
הָלוֹךְ יֵלֵךְ וּבָכֹה נֹשֵׂא מֶשֶׁךְ הַזָּרַע.
בֹּא יָבֹא בְרִנָּה נֹשֵׂא אֲלֻמֹּתָיו.

מַה טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל.

אַדִּיר בִּמְלוּכָה·
בָּחוּר כַּהֲלָכָה·
גְּדוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ·
לְךָ וּלְךָ· לְךָ כִּי לְךָ· לְךָ אַף לְךָ·
לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה· כִּי לוֹ נָאֶה· כִּי לוֹ יָאֶה:

יָחִיד בִּמְלוּכָה·
כַּבִּיר כַּהֲלָכָה·
לִמּוּדָיו יֹאמְרוּ לוֹ·
לְךָ וּלְךָ· לְךָ כִּי לְךָ· לְךָ אַף לְךָ·
לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה· כִּי לוֹ נָאֶה· כִּי לוֹ יָאֶה:

תַּקִּיף בִּמְלוּכָה·
תּוֹמֵךְ כַּהֲלָכָה·
תְּמִימָיו יֹאמְרוּ לוֹ·
לְךָ וּלְךָ· לְךָ כִּי לְךָ· לְךָ אַף לְךָ·
לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה· כִּי לוֹ נָאֶה· כִּי לוֹ יָאֶה:

חַד גַּדְיָא

חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא, דִּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
וְאָתָא שׁוּנְרָא וְאָכְלָה לְגַדְיָא,
דִּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא כַּלְבָּא וְנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דִּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא חוּטְרָא וְהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דִּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא נוּרָא וְשָׂרַף לְחוּטְרָא,
דְּהִכָּה לְכַלְבָּא, דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דִּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא מַיָּא וְכָבָה לְנוּרָא,
דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דִּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא תוֹרָא וְשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא,
דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא שׁוֹחֵט וְשָׁחַט לְתוֹרָא,
דְּשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא,
דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא מַלְאַךְ־הַמָּוֶת וְשָׁחַט לַשּׁוֹחֵט,
דְּשָׁחַט לְתוֹרָא, דְּשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא,
דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

וְאָתָא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא וְשָׁחַט לְמַלְאַךְ־הַמָּוֶת,
דְּשָׁחַט לַשּׁוֹחֵט, דְּשָׁחַט לְתוֹרָא,
דְּשָׁתָה לְמַיָּא, דְּכָבָה לְנוּרָא,
דְּשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְּהִכָּה לְכַלְבָּא,
דְּנָשַׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְּאָכְלָה לְגַדְיָא,
דְּזַבִּין אַבָּא בִּתְרֵי זוּזֵי.
חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ד.א.